

ULKOASIAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 2/2010 vp

Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2008

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 1 päivänä huhtikuuta 2009 lähettänyt hallituksen toimenpidekertomuksen vuodelta 2008 (K 1/2009 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan ja ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevilta osilta ulkoasiainvaliokuntaan. Valiokunta on tässä yhteydessä käsitellyt myös ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyökertomuksen vuodelta 2008.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- yksikön päällikkö Kai Sauer ja ulkoasiainneuvos Kari Kahiluoto, ulkoasiainministeriö

- puheenjohtaja Nina Suomalainen ja pääsihteeri Juha Vuorenkoski, kehityspoliittinen toimikunta
- pääsihteeri Oili Alm, Kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyverkosto
- pääsihteeri Rilli Lappalainen, Kehitysyhteistyöjärjestöjen EU-yhdistys - Kehys ry
- kehityspoliittinen sihteeri Matti Ylönen, KEPA - Kehityspolitiikan palvelukeskus
- puheenjohtaja Kalevi Suomela, Rauhanliitto
- toiminnanjohtaja Helena Laukko, Suomen YK-liitto, UNIFEM
- professori, oikeushammaslääkäri Helena Ranta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Ulkoasiainvaliokunta on hallituksen toimenpidekertomuksen käsittelyssä paneutunut Suomen YK-politiikkaan. Edellisessä kertomusmietinnössä (UaVM 9/2008 vp) valiokunta käsitteli siviilikriisinhallintaa. Mietinnössään (UaVM 1/2010 vp) Suomen ihmisoikeuspolitiikasta annetusta valtioneuvoston selonteosta ulkoasiainvaliokunta käsitteli kattavasti ihmisoikeuskysymyksiä, mistä johtuen Suomen YK-politiikan ihmisoikeusulottuvuutta ei käsitellä tässä mietinnössä.

Monenkeskinen yhteistyö ja YK

Ulkoasiainvaliokunnan mielestä monenkeskisen yhteistyön edistäminen on Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan läpileikkaava periaate. Valiokunta korostaa, että globaalihallinnan haasteisiin tulee etsiä mahdollisimman hyvin toimivia järjestelyjä. Epäviralliset tai vasta muotoutumassa olevat järjestelyt voivat tukea vaikiintuneempia monenkeskisen yhteistyön järjestelyjä, sillä niissä voidaan etsiä keskitetymin ratkaisuja ajankohtaisiin ongelmiin. Valiokunta kiinnittää huomiota G20-ryhmän nopeasti kasvaneeseen merkitykseen eräänlaisena taloudellisenä turvallisuusneuvostona. Suomen kannalta on tärkeää, että Suomi pystyy vaikuttamaan

EU:n kannanmuodostukseen G20:n tapaisten järjestelyjen puitteissa.

Pääministeri Matti Vanhasen toisen hallituksen ohjelmassa kiteytetään Suomen suhde Yhdistyneisiin kansakuntiin määrittelemällä YK keskeisimmäksi monenkeskisen yhteistyön välineeksi. Hallituksen tavoitteeksi määritellään työn jatkaminen YK:n arvovallan ja toimintakyvyn vahvistamiseksi sekä YK-järjestelmän tehokkuuden lisäämiseksi. Ulkoasiainhallinnon toukokuussa 2008 valmistuneen ja julkistetun YK-strategian tarkoituksena oli selkiyttää sitä roolia, joka YK-vaikuttamisella on turvallisuus-, kehitys- ja ihmisoikeuspolitiikkaa koskevien hallituksen tavoitteiden edistämiseksi. Strategia valmisteltiin yhdessä muiden ministeriöiden ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Edellinen YK-strategia laadittiin vuonna 2001. Ulkoasiainvaliokunnan mielestä ulkoasiainhallinnon YK-strategiaa on syytä päivittää säännöllisesti esimerkiksi vaalikauden alussa.

YK:n jäsenvaltiona Suomi vaikuttaa päätöksentekoon ensisijaisesti yleiskokouksessa. Turvallisuusneuvoston vaihtuva jäsenyys ja jäsenyys YK:n talous- ja sosiaalineuvosto ECO-SOC:issa ovat olleet tärkeitä vaikuttamisen kanavia, samoin kuin erilaiset luottamustoimet YK:n elimissä, ohjelmien, rahastojen ja erityisjärjestöjen hallinnossa. Suomen turvallisuusneuvostoehdokkuus kaudelle 2013—2014 on keskeinen hanke, jonka edistämiseen myös seuraavan hallituksen on vankasti sitouduttava.

EU on Suomen keskeisin viiteryhmä ja yhteistyökumppani YK-politiikassa. Ulkoasiainvaliokunta on aikaisemmin (UaVM 5/2009 vp) todennut pitävänsä EU:n jäsenyyttä YK:n turvallisuusneuvostossa oikeana tavoitteena, mutta huomauttanut samalla sen edellyttävän sekä nykyisten pysyvien jäsenten Ison-Britannian ja Ranskan luopumista paikoistaan että EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen päätöksenteon vahvistamista siten, että unioni pystyy muodostamaan kantansa kaikissa tilanteissa. Valiokunnan mielestä EU-koordinaation kehittäminen on nopein tapa vahvistaa unionin vaikutusmahdollisuuksia YK:ssa. Lissabonin sopimuksen voimaantulon ja EU:n ulkosuhdehallinnon perusta-

misen myötä on entistä tärkeämpää kyetä vaikuttamaan riittävän aikaisessa vaiheessa EU:n YK-asioita koskevaan kannanmuodostukseen.

Perinteisesti Pohjoismaat ovat muodostaneet Suomelle YK:ssa luontevan viiteryhmän. Valiokunta katsoo, että vahva pohjoismainen esiintyminen voi täydentää EU:n kautta tapahtuvaa vaikuttamista. Valiokunta pitää tärkeänä, että pohjoismaista yhteistyötä jatketaan aktiivisesti myös tulevaisuudessa.

Valiokunta kiinnittää huomiota eduskunnan ja kansalaisjärjestöjen vahvaan roolin Suomen YK-politiikan kokonaisuudessa. Ulkoasiainvaliokunnan vuotuiset vierailut YK-edustustossa ja poliittisten puolueiden säännöllinen osallistuminen YK:n työhön on syventänyt Suomen tavoitteiden ja YK-järjestelmän toiminnan tuntemusta poliittisten päätöksentekijöiden tasolla. Valiokunta pitää hyödyllisenä UM:n vuosittain järjestämää kansalaisjärjestökuulemistä Suomen ja EU:n yleiskokousprioriteeteista. Kansalaisjärjestöillä on tärkeä yhteistyökumppanin rooli YK-toiminnan kaikilla sektoreilla.

Suomen YK-politiikan tavoitteet

Suomen YK-toiminnan pitkäaikainen päälinja painottaa ihmisoikeuksien, demokratian, oikeusvaltioperiaatteen ja kestävä kehityksen toteutumista kaikkialla maailmassa. Tavoitteena on laajan turvallisuuden edistäminen, missä YK:lla toimialtaan kattavana maailmanjärjestönä on keskeinen rooli. YK toimii samanaikaisesti niin perinteisen turvallisuuden, kehityskysymysten kuin ihmisoikeuksien alueilla. Voidaan sanoa, että laajan turvallisuuden käsite yhdistää YK-toiminnan pääpilareit toisiinsa.

Suomen YK-politiikan tavoitteet tukevat YK:n asettamien päämäärien saavuttamista. YK-strategian mukaisesti Suomen painopisteitä kertomuskaudella 63. yleiskokouksessa olivat kestävä kehityksen vahvistaminen, ympäristö- ja ilmastokysymykset, naisten aseman edistäminen konflikteissa, hyvän hallinnon ja oikeusvaltiokehityksen tukeminen, rauhanrakentamistoiminta sekä rauhanturvaamistoiminnan vahvistaminen.

Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että Suomen YK-politiikan tavoitteet on asetettu oikein. Valiokunnan mielestä on tärkeää, että valtioneuvosto kiinnittää jatkuvasti huomiota YK-politiikan kokonaisvaltaisuuteen, koska valiokunnan mielestä on ilmeistä, että YK:n toiminnan perusparien välisten kytkösten merkitys on entisestään korostumassa. Esimerkiksi kehityspolitiikassa on syytä painottaa entistä vahvemmin ympäristö- ja ilmastokysymyksiä, kriisien ennaltaehkäisyä sekä rauhanprosessien tukemista. Valiokunta painottaa YK-reformin merkitystä ja pitää tärkeänä, että Suomen YK-politiikan painokset tukevat tätä prosessia.

Konfliktien ehkäisy ja kriisinhallinta

Konfliktien ehkäisy edellyttää riittävää panostusta keinovalikoiman kehittämiseen kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Samalla kriisit ja niiden hoito on nähtävä kokonaisvaltaisesti. Luonteva jatkumo eri kriiseissä on tarpeen — haasteena on, miten sotilaallinen ja siviilikriisinhallinta sovitetaan tehokkaasti yhteen rauhanrakentamisen ja kehitysyhteistyön kanssa. Kokonaisvaltaisuutta palvelee luontevasti myös kansalaisjärjestöjen vahva panos siviilikriisinhallinnan, kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun alueilla. Valiokunta painottaa, että kehitys kriisien kehityskuluissa ei ole useinkaan lineaarista, ja toteaa, että nykyiset mekanismit operaatioiden mandaattien muuttamiseksi ja voimavarojen tarkistamiseksi eivät ole riittävän joustavia.

Ulkoasiainvaliokunta on johdonmukaisesti korostanut kriisinhallinnan ja kehitysyhteistyön välistä yhteyttä. Valiokunta muun muassa edellytti hallituksen toimenpidekertomuksesta vuodelta 2006 annetussa mietinnössään (UaVM 1/2007 vp), että tuolloin valmisteilla olleessa vuoden 2007 kehityspoliittisessa ohjelmassa huomioidaan riittävällä tavalla kehitysavun merkitys kriisinhallinnassa ja konfliktien ennaltaehkäisyssä. Kehityspoliittisen ohjelman linjaukset jäivät tässä suhteessa varsin vaatimattomiksi. Valiokunta kuitenkin toteaa, että käytännön operaatioiden tasolla, varsinkin Afganistanin vakaantumiseen tähtäävässä toiminnassa, kriisin-

hallinnan ja kehitysyhteistyön sekä humanitaarisen avun yhteensovittamisessa on kuljettu valiokunnan mielestä oikeaan suuntaan.

Rauhanturvaaminen

YK:n rauhanturvatoiminta on kuluneella vuosikymmenellä kasvanut merkittävästi ja sen tärkeimmäksi kohdealueeksi on muodostunut Afrikka. YK:n rauhanturvaoperaatioissa palveli vuonna 2009 noin 115 000 henkilöä.

YK-rauhanturvatoiminnan resursseihin kohdistuvien kasvupaineiden lisäksi myös rauhanturvatoiminnan laadullista suorituskykyä on pyritty uudistamaan vastaamaan entistä vaativampien operaatioiden tarpeita. YK:n rauhanturvatoiminnan reformiprosessin kannalta tärkeässä vuonna 2000 valmistuneessa Brahimi-raportissa esitettiin joukko uudistussuosituksia YK-rauhanturvaamisen tehostamiseksi. Rauhanturvatoiminnan vaatimusten edelleen muuttuessa YK-sihteeristö tuotti jatkotyönä vuonna 2009 epävirallisen New Horizon -konseptin, jonka tavoitteena on kehittämistyötä koskevan dialogin jatkaminen jäsenmaiden kanssa. Konseptin sisältämien suuntaviivojen toivotaan osaltaan ohjaavan jäsenmaiden rauhanturvaamistoimintaan soveltuvien voimavarojen kehittämistä.

YK:n yhteistyö alueellisten organisaatioiden, kuten AU:n, EU:n ja Naton, kanssa on viime vuosien aikana tiivistynyt. Yhteistyön kehittyminen parantaa kansainvälisen yhteisön kykyä vastata konflikteihin ja kriiseihin. YK:lla ja alueellisilla järjestöillä on selkeästi toisiaan tukeva rooli rauhanturvaamistoiminnassa. Valiokunnan mielestä yhteistoiminnan kehittämisen kannalta olisi perusteltua, että YK ottaisi tulevaisuudessa joukkolaskelmissaan huomioon jäsenmaiden esimerkiksi EU:n ja Naton johtamiin YK:n mandaatilla toimiviin operaatioihin osoittamat voimavarat. Kun jäsenvaltioilla ei ole erillisiä voimavaroja suunnattavaksi eri järjestöjen johtamiin operaatioihin, olisi kokonaisuuden kannalta järkevää ottaa nykyistä paremmin huomioon käynnissä olevat operaatiot ja tiedossa olevat osallistumissuunnitelmat.

Valiokunnan mielestä Suomen tulee aktiivisella panoksella tukea YK:n rauhanturvaamisen

laadullista kehittämistä esimerkiksi operaatioiden mandaattien selkiyttämiseksi. Vaikka Suomen kriisinhallintaosallistumisen painopiste on viime vuosina siirtynyt EU- ja Nato -johtoisiin operaatioihin, tulee Suomen jatkossakin osallistua YK-rauhanturvatoimintaan ja sen toimintaedellytysten parantamiseen Suomen perinteisen YK-roolin mukaisesti.

Rauhanvälitys

YK:n harjoittama välitystoiminta voi perustua turvallisuusneuvoston mandaattiin tai YK:n peruskirjassa mainittuun pääsihteerin aloitteeseen ns. "hyvien palvelujen" tarjoamiseksi. Vuonna 2009 oli käynnissä lähes kolmekymmentä YK:n tukemaa välitystehtävää Afrikassa, Aasiassa, Euroopassa ja latinalaisessa Amerikassa. Niiden painopisteet vaihtelevat perinteisestä rauhanvälitystyöstä ennaltaehkäisytoimintaan ja valtioiden sisäisiin kriiseihin sekä alueellisiin kysymyksiin luonnonvaroista.

Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että rauhanvälitystoiminnan muodostuminen keskeiseksi osaksi YK:n konfliktien ennaltaehkäisytoimintaa tulisi ottaa huomioon Suomen YK-politiikan painotuksissa. Suomella on valiokunnan mielestä historiansa ja välitystoiminnasta hankitun kokemuksen perusteella hyvät edellytykset kehittyä rauhanvälitystoiminnan kansainvälisenä tekijänä. Suomen osaamista tällä alueella voitaisiin tarjota YK:n ohella myös muiden kansainvälisten järjestöjen tarpeisiin. Valiokunta korostaa, että rauhanvälitystoiminnan edistämiseksi voitaisiin hyödyntää myös suomalaista kansalaisjärjestökenttää. Valiokunta pitää yhtenä luontevana suomalaisena painotuksena naisten roolia ja osallistumista rauhanprosesseihin sekä rauhanturvaamiseen ja rauhanrakennusprosesseihin.

Valiokunta toteaa, että profiilinnosto rauhanvälitystoiminnassa edellyttää Suomelta pitkäjänteisyyttä ja riittävien voimavarojen osoittamista tarvittavien valmiuksien kehittämiseen. Valiokunnan mielestä olisi myös syytä harkita Suomen taloudellisen tuen lisäämistä YK:n rauhanvälitystoiminnan tueksi.

Rauhanrakentaminen

YK on omaksunut kokonaisvaltaisen lähestymistavan, jossa konfliktien ennaltaehkäiseminen liittyy tiiviisti rauhanrakentamiseen ja kehitykseen. YK:n rauhanrakennussarkkitehtuurin ytimen muodostavien YK:n rauhanrakennuskomission (Peacebuilding Commission, PBC), rauhanrakentamisen tukitoimiston (Peacebuilding Support Office, PBSO) sekä pääsihteerin alaisen rauhanrakennusrahaston (PBF) perustamisesta sovittiin YK:n huippukokouksen päätösten mukaisesti 2005 YK:n turvallisuusneuvoston ja yleiskokouksen päätöslauselmilla. Toiminta käynnistyi vuoden 2006 kuluessa, ja vuonna 2010 tehdään ensimmäinen toiminnan väliarviointi.

Rauhanrakennuskomissio on luonteeltaan neuvoa-antava elin, jonka tavoitteena on konflikteista toipuvien maiden saattaminen kohti kestävästä rauhaa ja kehitystä. PBC:n kohdemaita ovat tällä hetkellä Sierra Leone, Burundi, Guinea-Bissau sekä Keski-Afrikan tasavalta.

Rauhanrakennusrahasto muodostaa YK:n rauhanrakennussarkkitehtuurin rahoituskanavan, joka tukee maatasolla rauhanrakennustyötä. PBF on muodollisesti rauhanrakennuskomissiosta irrallinen pääsihteerin alainen rahasto. Rahoituskelpoisia ovat rauhanrakennuskomission kohdemat, mutta pääsihteerin ehdotuksesta rahasto voi tukea myös muita konfliktista toipuvia maita. Suomi tuki PBF:ää vuonna 2009 2 miljoonalla eurolla, ollen tällä hetkellä rahaston kahdenneksitoista suurin rahoittaja.

Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että Suomi jatkaa toimintaansa ja pyrkii vahvistamaan panostaan rauhanrakennuskysymyksissä. Valiokunta katsoo, että rauhanrakentamiskyvyn vahvistamisella voitaisiin merkittäväällä tavalla lyhentää rauhanturvaoperaatioiden kestoja, joka on joukkoja luovuttavien maiden kannalta yhä vakavampi ongelma. Valiokunnan mielestä on syytä harkita, olisiko Suomen mahdollista ottaa suurempi strateginen rooli esimerkiksi maatasolla tai jossakin keskeisessä temaattisessa kysymyksessä. Valiokunnan mielestä tällainen painopisteytys voisi tukea merkittäväällä tavalla Suomen turvallisuusneuvostokampanjaa. Valio-

kunta pitää tärkeänä, että Suomi osallistuu aktiivisesti vuoden 2010 väliarviointiin rauhanrakennustoiminnan vakiinnuttamiseksi YK-järjestelmässä. Myös rahoituksen ylläpitämistä ja mahdollista kasvattamista tulisi tarkastella ennakkoluulottomasti. Rauhanrakennusrahalisto tuottaa lisäarvoa tukemalla maita jotka muuten jäisivät rahoituksen katveeseen.

Oikeusvaltioperiaate

Kansainvälisellä tasolla oikeusvaltioperiaatteen (Rule of Law, RoL) toteutuminen merkitsee ennen muuta kansainvälisen oikeuden kunnioitusta ja vahvistamista. Keskeiset painopistealueet liittyvät rankaisemattomuuden vastaiseen toimintaan, kansainväliseen rikosoikeuteen ja siirtymävaiheen oikeuteen. YK-tasolla tärkeimpiin ajankohtaisiin oikeudellisiin kysymyksiin kuuluvat pakoteregimien oikeusturvakysymykset, YK:n hallinnollisen tuomioistuimen perussäännön uudistaminen ja YK-henkilöstön rikosoikeudellisen vastuun varmistaminen. Tämä liittyy saumattomasti kansakuntien sisällä tapahtuvaan demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen vahvistamispyrkimykseen.

YK:ssa on vuosituhattuippukokouksesta vuodesta 2000 lähtien kiinnitetty huomiota oikeusvaltioperiaatteen ja kansainvälisen oikeuden vahvistamiseen YK:n kaikessa toiminnassa. Suomi on profiloitunut YK:ssa yhtenä voimakkaimmista oikeusvaltioperiaatteen puolestapuhujista. Suomen tuella YK-sihteeristöön perustettiin 2007 RoL-yksikkö ja koordinaatioryhmä, joka on aktiivisesti toiminut YK:n RoL-toiminnan ja sen koherenssin parantamiseksi. YK:lle on nyt laadittu yhteinen RoL-työohjelma sekä järjestelmän laajuinen ohjeistus.

Suomi tukee myös Kansainvälisen rikostuomioistuimen vahvaa mandaattia sekä maatasolla sellaisia siirtymävaiheen oikeuden rakenteita (totuus- ja sovintokomissiot, sotarikoksiin ja laajoihin ihmisoikeusloukkauksiin syyllistyneiden henkilöiden vetäytyminen erityisesti turvallisuus- ja oikeussektorin avainpaikoilta, hyvikset rikosten ja loukkausten uhreille), joissa naisia sekä haavoittuvimpia väestöryhmiä kohdellaan syrjimättömästi ja joissa siirtymävai-

heen oikeus on olennainen osa rauhan- ja jälleerakennusprosessia.

Oikeusvaltio-tematiikan edistäminen YK:n toiminnassa edellyttää poliittista sitoutumista periaatteen edistämiseen. Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että Suomi esiintyy jatkossakin aktiivisesti oikeusvaltiokysymyksissä YK:ssa.

Naisen aseman edistäminen

Naisten aseman ja sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen on ollut suuri haaste sekä YK-järjestelmän sisällä että järjestön operatiivisessa toiminnassa. Merkittävä edistysaskel naisten aseman huomioimisessa saavutettiin vuonna 2000, kun turvallisuusneuvosto hyväksyi päätöslauselman 1325 "Naiset, rauha ja turvallisuus", joka velvoitti YK:n jäsenmaat ottamaan huomioon naiset toimijoina sekä konfliktin ratkaisemisessa että sen kohteina. Tämän jälkeen on hyväksytty useita päätöslauselmia (1820, 1888 ja 1889), jotka ovat täydentäneet 1325-päätöslauselman periaatteita ja laajentuneet koskemaan myös seksuaalisen väkivallan käyttöä aseena konflikteissa.

YK:n tasa-arvorakenteita on uudistettu osana YK-reformia. Tavoitteena on ollut vahvan tasa-arvoyksikön luominen toiminnan järjeistämiseksi ja tehostamiseksi. Vuonna 2009 tehtiin päätös uuden tasa-arvoyksikön perustamisesta alipääsihteerin tasoisen virkamiehen johtoon ja se tulisi panna toimeen mahdollisimman pian. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan yksikön rahoitus perustuu pitkälti jäsenmaiden vapaaehtoisuuteen.

Naisten aseman ja tasa-arvon edistäminen YK:ssa on Suomen YK-politiikan keskeisiä tavoitteita. Suomi on ollut aloitteentekijä ja näkyvä toimija YK-foorumeilla naisten oikeuksien vahvistamiseksi mm. UNIFEM:in (United Nations Development Fund for Women) kautta. Ulkoasiainvaliokunta pitää tätä painotusta oikeana. Työtä naisten aseman parantamiseksi sekä naisten ja tyttöjen oikeuksien edistämiseksi Suomen YK-politiikan keskeisenä osana tulee jatkaa ja tehostaa. Suomen tulee jatkossakin pyrkiä edistämään YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 toimeenpanoa sekä päätöslau-

selman valtavirtaistamista turvallisuusneuvoston työssä.

Valiokunta kiinnittää huomiota naisten edelleenkin suhteellisen vähäiseen määrään korkeissa YK-tehtävissä. Valiokunnan mielestä Suomen tulee kiinnittää huomiota kysymykseen ja pyrkiä edistämään suomalaisten naisehdokkaiden pääsyä merkittäviin YK-tehtäviin. Suomen tulee muutenkin jatkossa pyrkiä säilyttämään riittävä edustautuminen YK-järjestelmässä. Parhaimmat edellytykset tähän on osa-alueilla, joilla Suomi toimii aktiivisesti ja osaavien yksilöiden kautta.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Suomella on kokonaispanokseensa suhteutettuna selvä aliedustus YK:ssa ja sen erityisjärjestöissä. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että valtionjohto tukee jatkossakin aktiivisesti suomalais ehdokkaiden sijoittumista Suomen kanalta tärkeiden sektoreiden avaintehtäviin. Ehdokkuuksien edistämiseen tulee myös varata riittävät resurssit.

Suojeluvastuu

Suojeluvastuun (Responsibility to Protect) käsite juontaa juurensa 1990-luvun Ruandan, Bosnian ja Kosovon kriisien yhteydessä käytyyn keskusteluun, jossa kansainvälistä yhteisöä kritisoitiin voimakkaasti kyvyttömyydestä reagoida kaikkein vakaviin ihmisarvoa loukkaaviin rikoksiin. Suojeluvastuun käsitteellä tarkoitetaan kahta asiaa. Jokaisella valtiolla on ensisijainen vastuu oman väestönsä suojelusta, mutta tämä vastuu voi tietyissä tilanteissa siirtyä kansainväliselle yhteisölle, erityisesti, jos kyseinen valtio itse osallistuu väestönsä tuhoamiseen tai on täysin kyvytön sitä estämään. Suojeluvastuu kattaa siten käsitteenä sekä valtioiden ensisijaisen että kansainvälisen yhteisön toissijaisen vastuun, jonka viimekätisenä ilmenemismuotona voidaan pitää velvollisuutta interventioon.

YK:n yleiskokous hyväksyi vuoden 2005 huippukokouksen loppuasiakirjassa suojeluvastuun yleiskäsitteenä rajaten sen joukkotuhonnan, ihmisyyteen kohdistuvien rikosten, etnisen puhdistuksen ja (vakavien) sotarikosten estämiseen ja torjumiseen ja korostaen YK:n turvalli-

suusneuvoston valtuuksia puuttua tällaisiin tilanteisiin tarvittaessa voimatoimin.

Suojeluvastuu on yksi keskeisimmistä YK:n edistämistä normatiivisista käsitteistä. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi korostaa YK:n mekanismien ja instrumenttien hyödyntämistä suojeluvastuun toiminnallistamisessa sekä painottaa ennaltaehkäisyä ja siihen liittyen kansallisten ihmisoikeuskapasiteettien tukemista. Suojeluvastuun toiminnallistamisen säännöllinen tarkastelu YK:ssa on tärkeää, jotta tema pysyy kansainvälisen huomion kohteena.

Kestävä kehitys ja globaalit kehityskysymykset

Suomen kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö perustuvat vuonna 2007 hyväksytyyn valtioneuvoston kehityspoliittiseen ohjelmaan, jonka mukaan taloudellisesti, yhteiskunnallisesti ja luonnontaloudellisesti kestävä kehitys edistäminen on Suomen YK-politiikan keskeinen tavoite. Se on myös keskeinen osa laajaa turvallisuutta, johon liittyy myös köyhyyden poistaminen ja ihmisoikeusperustainen kehitys.

Suomi ajaa myös kehityspoliittisen ohjelman läpileikkaavien teemojen valtavirtaistamista sekä YK:n normatiivisessa että operatiivisessa työssä. Teemat ovat 1) naisten ja tyttöjen oikeudet ja aseman parantaminen; sukupuolten välisen ja yhteiskunnallisen tasa-arvon vahvistaminen; 2) helposti syrjäytyvien ryhmien, erityisesti lasten, vammaisten henkilöiden, alkuperäiskansojen ja etnisten vähemmistöjen oikeuksien ja tasavertaisten osallistumismahdollisuuksien parantaminen; sekä 3) HIV/AIDS:in vastainen taistelu; HIV/AIDS terveydellisenä ja yhteiskunnallisena kehityskysymyksenä.

Hallituksen kehityspolitiikan tavoitteena on YK:n vuosittain asetettujen tavoitteiden (MDG) saavuttaminen. MDG-tavoitteiden saavuttaminen vuoteen 2015 mennessä edellyttää kehittyneiltä mailta vahvaa sitoutumista aikatauluun talous- ja sosiaaliseen kehitykseen huolimatta. Kehityspoliittisessa työssä YK erityis- ja alajärjestöineen sekä toimintaohjelmineen on avainasemassa. Yhteistyön lähtökohtana on, että YK-järjestöjen teke-

mä työ ja Suomen kahdenvälinen yhteistyö täydentävät toisiaan. Kehitysyhteistyössä Suomi tukee YK:n vahvaa asemaa sekä maatasolla että YK-rakenteissa tehtävän kehittämistyön puitteissa. Suomen tärkeimpiin vaikuttamiskeinoihin kuuluu osallistuminen kehitysohjelmien politiikkaohjaukseen ja rahoitukseen. Vaikutusmahdollisuuksien ja suunnitelmallisuuden parantamiseksi Suomi on pyrkinyt monivuotisiin sitoumuksiin YK:lle.

Pääosa Suomen YK-järjestöille suuntaamasta ydinrahoituksesta kohdennetaan nykyisin yleis-
tuenä neljälle keskeiselle toimijalle: YK:n kehitysohjelmalle (UNDP), lastenrahastolle (UNICEF), väestörahastolle (UNFPA) sekä elintarvikeohjelmalle (WFP). Temaattista rahoitusta kohdennetaan YK-järjestöjen kautta enenevästi kestävään kehitykseen, ympäristö-, ilmasto- ja metsäteemoihin, kehitysmaiden taloudellisen kapasiteetin, oikeusvaltiokehityksen ja kauppa-
poliittisen osaamisen vahvistamiseen sekä maailmanlaajuisten terveysuhkien ennaltaehkäisyyn.

Humanitaarinen apu

YK:lla on johtava rooli humanitaarisen avun koordinoijana, ja Suomi kanavoi suuren osan humanitaarisesta avustaan keskitetysti YK-järjestelmän kautta. Suomi korostaa hyvän humanitaarisen avunannon periaatteiden mukaisesti monikeskisen yhteistyön tärkeyttä ja YK-järjestelmän keskeisyyttä humanitaarisena toimijana. Suomi ajaa aktiivisesti YK:n humanitaarisen avun uudistusprosessia toiminnan tehostamiseksi. YK:n vuoden 2005 huippukokous perusti uuden keskitetyn hätäapurahaston (CERF), jota Suomi tukee ja rahoittaa.

Suomen humanitaarinen apu on sekä ihmisoi-
keusperustaista että tarvepohjaista. Suomen humanitaarinen apu nojaa YK:n ja muiden järjestöjen toimesta suoritettuihin tarvearviointeihin, joista tärkein on YK:n yhteinen hätäapuvetoisuus (CAP). Humanitaarinen apu mahdollistaa paluun kehityksen piiriin ja luo edellytyksiä poistaa äärimmäinen köyhyys. Humanitaarinen toiminta edistää rauhanponnisteluja konfliktialueella.

Ympäristö ja ilmastonmuutos

Suomi painottaa kehityspolitiikassaan aiempaa vahvemmin ilmasto- ja ympäristökysymyksiä. Valiokunta toistaa lausunnossaan (UaVL 8/2009 vp) hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2010 ottamansa kannan, jonka mukaan ilmastonmuutoksen torjuntaan on osoitettava uutta määrärahaa. Valiokunta katsoo, että riittävän ilmastorahoituksen turvaamiseksi tarvitaan erilaisia lähteitä mukaan lukien innovatiiviset rahoitusmekanismit ja -mallit. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi on aktiivisesti mukana kansainvälisessä yhteistyössä, jossa kehitetään valtion budjetista rahoitettavaa kehitysyhteistyötä täydentäviä uusia rahoitusmekanismeja ja -malleja.

Suomi tukee erityisesti köyhimpien ja haavoittuvimpien maiden energiansaantia sekä edistää niiden sopeutumista ilmastonmuutoksen seurauksiin. Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että Suomi pitää ilmastonmuutokseen vastuumista aktiivisesti esillä myös kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten tasolla käytävässä keskustelussa. Ulkoasiainvaliokunta pitää oikeana painotuksena tavoitetta edistää naisten asemaa kansainvälisessä ilmastopolitiikassa sekä panostamista kehitysmaiden ympäristöosaamisen ja kapasiteetin vahvistamiseen kansainvälisissä ilmastoneuvotteluprosesseissa ja keskeisten ympäristösopimusten toimeenpanossa.

Valiokunta toteaa, että YK:n ympäristöhallinto tulee kehittää ja vahvistaa osana YK-reformia. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi edistää toiminnallaan YK:n eri järjestöjen ja ohjelmien keskinäistä koordinaatiota ja toiminnan johdonmukaisuutta kestäväen kehityksen asioissa sekä ympäristö- ja ilmastokysymyksissä. Ilmastonmuutokseen liittyvien kysymysten käsittely YK-järjestelmässä edellyttää myös ympäristöohjelma UNEP:n (United Nations Environment Programme) resurssien entistä tehokkaampaa hyödyntämistä. Suomi on tukenut UNEP:n toiminnan vahvistamista ympäristödiplomatian ja konfliktien jälkeisen toiminnan alueilla ja edistänyt sen ympäristöturvallisuusasiatunte-
muksen laajempaa hyödyntämistä YK-järjestelmässä.

Ulkoasiainvaliokunta pitää oikeana painotuksena, että Suomi tukee YK:n metsäpoliittista prosessia. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi osallistuu jatkossakin YK:n metsäfoorumien toimintaan ja edistää oikeudellisesti sitovien metsiä koskevien normien luomista. UNFCCC:n (United Nations Framework Convention on Climate Change) puitteissa tehtävä metsien merkitystä ilmastonmuutoksessa koskeva työ on tässä suhteessa keskeisessä asemassa.

Kauppa ja kehitys

Kauppa ja kehitys -teema on yksi Suomen kehityspolitiikan keskeisimmistä painopistealueista. Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että erityisesti köyhimpien kehitysmaiden kannalta on tärkeää, että kehitysmaiden tuotteiden parempi markkinoille pääsy, tasapainoiset, myös köyhimpien kehitysmaiden erityistarpeet huomioon ottavat säännöt ja luvattu tekninen apu kauppakapasiteetin vahvistamiseksi toteutuvat myös käytännössä. Jotta ulkomaankauppa edistää köyhyyden vähentämistä köyhimmässä maissa on oleellista, että kehitysyhteistyöllä tuetaan myös laajemmin niiden tuotannollisen kapasiteetin vahvistumista. Tässä erityisesti maatalouteen, maaseudun kehittämiseen sekä palveluelinkeinoihin keskittyvillä YK-järjestöillä on erityisrooli.

Kehitysmaiden kestävä integroituminen kansainväliseen kauppajärjestelmään voi tapahtua vain siten, että se tukee niiden omia kehitystarpeita. Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että hallittu integroituminen kansainväliseen talouteen, mistä ulkomaankauppa on oleellinen osa, edistää taloudellista ja sosiaalista kehitystä köyhissä maissa. Universaali, sääntöpohjainen, avoin ja kaikkien osapuolten edut tasapuolisesti huomioon ottava monenkeskinen kauppajärjestelmä luo puitteet ja edellytykset kaupan asteittaiselle vapauttamiselle ja sen myönteisille vaikutuksille taloudelliseen kasvuun, työllisyyteen ja kehitykseen kaikissa maissa. Yksi keskeinen edellytys tällaiselle hallitulle integraatioprosessille on, että luodaan edellytykset kehitysmaiden kansallisten kehitysohjelmien ja köyhyyden vähentämishojelmien toteutumiselle. Myös kansainvälisessä kehitys- ja kauppapolitiikassa on

huomioitava kehitysmaiden tuotannollisten rakenteiden vahvistaminen ja köyhyyden vähentäminen.

Ulkoasiainvaliokunta painottaa YK-järjestöjen roolia kehitysmaiden kaupankäyntikyvyn, tuotannollisen kapasiteetin ja kauppapoliittisen osaamisen vahvistamisessa. Esimerkiksi YK:n kauppa- ja kehityskonferenssi UNCTADin ja YK:n teollistamisjärjestö UNIDOn neuvontatyöllä on kehitykselle tärkeä merkitys. Valiokunta pitää tärkeänä, että kauppakapasiteetin kehittämisen osalta Suomi tukee jatkossakin YK-järjestöjen yhteistyön tiivistämistä Maailman kauppajärjestön, Maailmanpankin ja alueellisten kehitysrahoituslaitosten kanssa.

Johtopäätöksiä Suomen YK-politiikasta

Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että Suomen YK-politiikan painopisteet on asetettu oikein. Valiokunta kiinnittää valtioneuvoston huomiota YK-politiikan kokonaisvaltaisuuden jatkuvan kehittämisen tarpeeseen. Valiokunta pitää tarpeellisena, että ulkoasiainhallinnon YK-strategiaa on syytä päivittää vaalikausittain.

Ulkoasiainvaliokunta korostaa konfliktintalon, kriisinhallinnan, rauhanrakentamisen ja kehitysyhteistyön välistä yhteyttä. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi pyrkii jatkossa vahvistamaan panostaan YK:n rauhanrakennus- ja rauhanyhteistyötoiminnassa. Valiokunnan mielestä lisäpanostus rauhanrakennus- ja rauhanyhteistyötoimintaan palvelisi lyhyellä tähtämellä Suomen turvallisuusneuvostokampanjaa, johon liittyy läheisesti myös Suomen osallistuminen YK:n rauhanturvaamistoimintaan. Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että Suomen tulee jatkossakin osallistua YK:n rauhanturvaoperaatioihin ja niiden toimintaedellytysten parantamiseen Suomen perinteisen YK-roolin mukaisesti.

Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että Suomi esiintyy aktiivisesti YK:ssa oikeusvaltiokysymyksissä ja jatkaa toimintaansa naisten ja tyttöjen aseman ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi kaikilla YK:n painopistealueilla. Valiokunta korostaa suojeluvastuun periaatteen merkitystä ja pitää tärkeänä, että Suomi koros-

taa YK:n mekanismien ja instrumenttien hyödyntämistä suojeluvastuun toiminnallistamisessa.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että Suomi painottaa kehityspolitiikassaan aiempaa vahvemmin ilmasto- ja ympäristökysymyksiä. Ilmastonmuutoksen torjuntaan on osoitettava uutta määrärahaa. Sen löytämiseksi on kehitettävä uusia rahoitusmekanismeja ml. innovatiiviset rahoitusmekanismit ja -mallit. Valiokunta toteaa, että YK:n ympäristöhallintoa tulee kehittää ja vahvistaa osana YK-reformia. Valiokunta pitää oikeana painotuksena, että Suomi pyrkii toiminnallaan edistämään YK:n eri järjestöjen ja ohjelmien keskinäistä koordinaatiota ja toiminnan johdonmukaisuutta ympäristö- ja ilmastokysymyksissä.

Ulkoasiainvaliokunta painottaa kaupan ja kehityksen välistä suhdetta. Kehitysmaiden kestävä integroituminen kansainväliseen kauppajärjestelmään voi tapahtua vain siten, että se tukee niiden omia kehitystavoitteita. Yksi keskeinen edellytys tällaiselle hallitulle integraatioprosessille on, että kehitysmaiden kaupan vahvistamiseen liittyvät haasteet sisällytetään osaksi kehitysmaiden kansallisia kehitysohjelmia tai köyhyyden vähentämisojelmia. Myös kansainvälisessä kehitys- ja kauppapolitiikassa on huomioitava niissä asetetut tavoitteet.

Kehityspolitiikka

Kehitysyhteistyömäärärahojen osalta ulkoasiainvaliokunta viittaa lausuntoonsa (UaVL 8/2009 vp) valtion talousarvioesityksestä vuodelle 2010. Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että Suomi on Euroopan unionissa sitoutunut nostamaan kehitysyhteistyön bruttokansantulo-osuuden 0,7 prosenttiin vuoteen 2015 mennessä.

Vuoden 2010 talousarvioon sisältyvä kansainväliseen kehitysyhteistyöhön tarkoitettu noin 966 miljoonan euron määräraha nostaa Suomen kehitysyhteistyömäärärahojen suhteellisen BKTL-osuuden 0,55 prosentin tasolle. Lisäyksen myötä Suomi saavuttaa Euroopan unionissa sovitun kehitysyhteistyön bruttokansantulo-osuuden vähintään 0,51 prosentin tason vuonna

2010. Noin 50 miljoonan euron lisäys kehitysyhteistyön määrärahoihin näkyy luonnollisesti BKTL-osuudessa selvästi suurempana kasvuna, kuin mitä maailmantalouden taantumaa edeltävinä vuosina vastaavalla summalla olisi voitu saavuttaa. Valiokunta painottaa, että 0,7 prosentin tavoitteen haastavuus korostuu, mikäli lähivuosille asetetut kansantalouden kasvutavoitteet toteutuvat.

Ulkoasiainvaliokunta korostaa aikaisemman linjansa mukaisesti pitkäjänteisyyden ja suunnitelmallisuuden tarvetta määrärahojen nostamisessa Suomen sitoumusten mukaisesti. Valiokunta pitää tärkeänä, että vuoden 2015 0,7 prosentin tavoitteen toteuttamista helpotetaan lähestymällä sitä suunnitelmallisesti joka vuosi sekä euromääräisesti että prosenttiosuuden kannalta merkittävällä tavalla. Valiokunta katsoo, että vuoden 2015 tavoitteen merkittävä lähestyminen on tärkeää myös hallitusohjelman toteutumisen kannalta, jossa kehityspolitiikan tärkeimmäksi tavoitteeksi asetetaan YK:n vuosituhattavoitteiden saavuttaminen.

Ulkoasiainvaliokunta painottaa kehitysyhteistyön vahvan määrärahakehityksen rinnalla kehityspolitiikan johdonmukaisuutta, täydentävyyttä ja vaikuttavuutta toimeenpanon keskeisinä periaatteina. Kehityspoliittinen johdonmukaisuus tarkoittaa sen varmistamista, että kehityspolitiikan tavoitteet ja köyhyyden vähentäminen eivät heikenny kehitysmaihin vaikuttavien muiden politiikkojen vuoksi ja että nämä muut politiikat tukevat kehitystavoitteita. Täydentävyyttä on määritelty parhaana mahdollisena eri toimijoiden työnjakona siten, että tuloksena on taloudellisten ja henkilöstöresurssien optimaalinen käyttö. Tämän mukaan apu kohdennetaan aloille, joilla sillä saadaan merkittävimmin lisäarvoa köyhyyden vähentämiseksi, kun otetaan huomioon muiden toiminta. Vaikuttavuudella viitataan siihen, että kehityspoliittisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää rahoituksen lisäämisen ohella myös toiminnan vaikuttavuuden lisäämistä, jonka toteutumista voidaan mitata tarkoitusta varten kehitetyillä indikaattoreilla.

Ulkoasiainvaliokunnan mielestä kehityspolitiikan toimeenpanon periaatteiden edistäminen

edellyttää selkeästi julkilausuttua poliittista sitoutumista kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Valtionhallintoon tulee luoda epävirallisia ja virallisia verkostoja eri tasoille tiedonkulun ja päätöksenteon valmistelun varmistamiseksi. Lisäksi tarvitaan järjestelmiä, joiden avulla seurataan eri politiikkasektorien vaikutuksia kehitysmaihin ja köyhyyden vähentämiseen. Ulkoasiainvaliokunta edellyttää, että toimeenpanon periaatteisiin liittyviin kysymyksiin kiinnitetään kehitysyhteistyökertomuksissa jatkossakin riittävän tarkkaa huomiota.

Lausumat

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko. Vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon (VNS 6/2004 vp) käsittelyyn liitettiin eduskunnan lausuma pohjoisen Euroopan alueellisen yhteistyön kehittämistä ja pohjoisen ulottuvuuden kehittämistä. Valiokunta toteaa aihealueen jatkuvan ajankohtaisuuden ja katsoo, että kertomuksessa on syytä tehdä jatkossakin selkoa lausumaan liittyvistä toimenpiteistä.

Vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon käsittelyyn liitettiin myös eduskunnan lausuma vuoden 2008 selonteon valmistelusta. Valtioneuvoston kanslia asetti turvallisuuspoliittisen seurantaryhmän 20.9.2007. Valtioneuvoston selonteko (VNS 1/2009 vp) annettiin eduskunnalle 6.2.2009. Valiokunta katsoo, että lausuman johdosta suoritettavat, kertomuksessa selostetut toimenpiteet ovat riittäviä ja että lausuma on käynyt tarpeettomaksi.

Ulkomaanedustuksen korvausjärjestelmä. Hallituksen esitykseen HE 50/2005 vp liitettyssä eduskunnan lausumassa edellytettiin hallituksen tarkkaan seuraavan ja arvioivan ulkomaanedustuksen korvausjärjestelmän toimivuutta sekä ryhtyvän seurannan ja arvioinnin perusteella, tarvittaessa nopeastikin, tarpeellisiin lainsäädäntö- tai muihin toimenpiteisiin. Korvausjärjestelmän kehittämistarpeista valmistui esiselvitys kertomusvuoden aikana, ja vuoden 2009 kuluessa laadittiin hallituksen esitys mahdollisista

lainsäädäntöön kohdistuvista muutostarpeista. Valiokunta katsoo, että lausuman johdosta suoritettavat, kertomuksessa selostetut toimenpiteet ovat riittäviä. Kertomuksessa on jatkossakin syytä tehdä selkoa tähän lausumaan liittyvistä toimenpiteistä.

Euroopan unionin yhteisvastuulausekkeen ja turvatakuulausekkeen vaikutukset ja toimeenpano; Eurooppa-neuvoston kokouksista tiedottaminen. Hallituksen esitykseen perustuslakisopimuksen hyväksymisestä (HE 67/2006 vp) liitettyssä eduskunnan lausumassa edellytettiin että Euroopan unionin yhteisvastuulausekkeen ja turvatakuulausekkeen vaikutuksista ja toimeenpanoon vaadittavista toimenpiteistä annetaan eduskunnalle selvitys vaalikauden alussa. Valiokunta toteaa, että asiaa on seikkaperäisesti selvitetty hallituksen esityksessä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta tehdyn Lissabonin sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 23/2008 vp) sekä valtiosihteeri Teija Tiilikaisen laatimassa ulkoasiainministeriön selvityksessä, joka annettiin ulkoasiainvaliokunnalle huhtikuussa 2008 (UTP 7/2008 vp). Valiokunta katsoo, että lausuman johdosta suoritettavat, kertomuksessa selostetut toimenpiteet ovat riittäviä. Kertomuksessa on syytä jatkossakin tehdä selkoa yhteisvastuulausekkeen ja turvatakuulausekkeen toimeenpanoon vaadittavista toimenpiteistä.

Venäjä-politiikka. Ulkoasiainvaliokunta lausui hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2005 käsitellessään pitävänsä Venäjän kehitystä Suomen ja Euroopan vakauden ja turvallisuuden yhtenä keskeisenä kysymyksenä. Valiokunta katsoi, että Suomen tulee lisätä yhteistyötä demokratia- ja oikeusvaltiokehityksen edistämiseksi Venäjällä ja pyrkiä hyödyntämään Venäjän taloudellisen kehityksen tarjoamat mahdollisuudet. Valiokunta korosti lausumassaan, että Venäjä-osaamista Suomessa tulee vahvistaa ja yhteistyötä eri hallinnonalojen, elinkeinoelämän ja kansalaisyhteiskunnan välillä kehittää.

Valiokunta pitää Venäjä-politiikan kehittämistä pysyvänä haasteena ja katsoo, että kertomuksessa on syytä tehdä jatkossakin selkoa tähän lausumaan liittyvistä toimenpiteistä.

Terrorismin ennaltaehkäisy. Hallituksen esitykseen HE 81/2007 vp liitetty eduskunnan lausuma edellytti hallituksen selvittävän, ovatko rikoslainsäädäntöön nykyisin sisältyvät valmistelutyyppeistä tekoja koskevat rangaistussäännökset johdonmukaisia ja vastaavatko ne riittävästi vakavien rikosten torjunnan asettamia vaatimuksia. Oikeusministeriö on antanut 17.3.2008 eduskunnan lakivaliokunnalle lausunnon ryöstön valmistelun säätämistä rangaistavaksi koskevasta lakialoitteesta (LA 124/2007 vp). Oikeusministeriö on pitänyt tarpeellisena odottaa maaliskuun lopussa 2009 annettavaa poliisi-, pakkokeino- ja esitutkintalain kokonaisuudistusraporttia, ennen kuin lausumaa koskevan asian valmistelua jatketaan. Valiokunta katsoo, että kertomuksessa on syytä jatkossakin tehdä selkoa tähän lausumaan liittyvistä toimenpiteistä.

Hallituksen Itämeri-politiikka. Eduskunta hyväksyi 24.10.2007 ulkoasiainvaliokunnan mietinnön (UaVM 7/2007 vp) mukaisen kannanoton, jonka mukaan eduskunta edellyttää valtioneuvostolta selontekoa Itämeri-politiikasta vuoden 2008 aikana. Valtioneuvosto antoi selonteon eduskunnalle 10.6.2009. Valiokunta katsoo, että lausuman johdosta suoritettujen, kertomuksessa selostettujen toimenpiteiden ovat riittäviä. Kertomuksessa on syytä jatkossakin tehdä selkoa tähän lausumaan liittyvistä toimenpiteistä.

Humanitaaristen järjestöjen toimintaedellytysten turvaaminen. Käsitellessään hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2006 ulkoasiainvaliokunta piti kysymystä humanitaaristen järjestöjen toimintaedellytyksistä tärkeänä ja pyysi, että valtioneuvosto antaisi asiaa koskevan selvityksen ulkoasiainvaliokunnalle. Valiokunta katsoo, että lausuman johdosta annettu ulkoasiainministeriön selvitys (UTP 21/2008 vp) on riittävä ja että lausuma on käynyt tarpeettomaksi.

Afganistanin tilanne. Käsitellessään hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2006 ulkoasiainvaliokunta katsoi, että Afganistanin tilanne edellyttää kokonaisvaltaista tarkastelua, ja pyysi valtioneuvostoa antamaan asiaa koskevan selvityksen ulkoasiainvaliokunnalle tai, jos valtioneuvosto niin harkitsee, selonteon eduskunnalle. Selvitys Suomen tuesta Afganistanin vakauttamiselle annettiin eduskunnalle 20.12.2007. Ulkoasiainvaliokunta esitti lausuntonaan, että valtioneuvosto laatii kokonaisvaltaisen kriisinhallintastrategian ja Afganistania koskevan toimintaohjelman (UaVL 1/2008 vp), joiden valmistelut käynnistettiin kertomusvuoden aikana. Valiokunta katsoo, että lausuman johdosta suoritettujen, kertomuksessa selostettujen toimenpiteiden ovat riittäviä. Kertomuksessa on syytä tehdä jatkossakin selkoa tähän lausumaan liittyvistä toimenpiteistä.

Suomen osallistuminen sotilaalliseen ja siviilikriisinhallintaan 2008, ilmakuljetushanke SAC:n nykyvaihe ja Naton NRF-konseptin uudistaminen. Ulkoasiainvaliokunta edellytti valtioneuvoston selonteon VNS 2/2007 vp johdosta selvitystä Suomen osallistumisesta sotilaalliseen ja siviilikriisinhallintaan vuonna 2008, selvitystä strategisen ilmakuljetushankkeen (Strategic Airlift Capability — SAC) nykyvaiheesta ja selvitystä Naton NRF (NATO Response Force) -konseptin uudistamisesta. Valiokunta katsoo, että lausuman johdosta suoritettujen, kertomuksessa selostettujen toimenpiteiden ovat riittäviä. Kertomuksessa on syytä jatkossakin tehdä selkoa Suomen osallistumisesta sotilaalliseen ja siviilikriisinhallintaan sekä Naton NRF-konseptin kehityksestä. SAC:n muututtua vuonna 2008 toimivaksi ohjelmaksi lausuma on käynyt sen osalta tarpeettomaksi.

Kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö; kehitysyhteistyökertomuksen laadinta. Eduskunta hyväksyi 27.11.2008 ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaisen kannanoton, jonka mukaan eduskunta edellyttää valtioneuvostolta vuosittaista selvitystä Suomen kehitysyhteistyöpolitiikan linjausten toimeenpanosta mukaan lukien ruoka-

turvan vahvistaminen. Valtioneuvosto päätti 18.12.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin ja sisällyttää kehityspolitiikkaa ja kehitysyhteistyötä käsittelevään kertomukseen kulloinkin ajankohtaisten teemojen, kuten ruokakriisin, toimeenpanoa koskevan kuvauksen. Valiokunta katsoo, että lausuman johdosta suoritettut, kertomuksessa selostetut toimenpiteet ovat riittäviä ja että lausuma on käynyt tarpeelliseksi.

Kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö; kehitysyhteistyömäärärahat. Käsitellessään hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2007 ulkoasiainvaliokunta esitti kannanottonaan, että euromääräisten lisäysten ohella hallitus sitoutuu yksiselitteisesti täyttämään 0,51 prosentin kehitysyhteistyömäärärahatavoitteen vuonna 2010 tarvittaessa lisäämällä kehitysyhteistyömäärära-

hoja. Hallitus on vahvistanut Suomen sitoutuneen EU:n yhteiseen tavoitteeseen nostaa julkinen kehitysrahoitus 0,51 prosenttiin BKTL:stä vuoteen 2010 mennessä. Valiokunta katsoo, että kertomuksessa on syytä jatkossakin tehdä selkoa tähän lausumaan liittyvistä toimenpiteistä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella ulkoasiainvaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kannanotton,

että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta, mutta eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto tukee aktiivisesti suomalaisten ehdokkaiden sijoittumista avaintehtäviin YK:ssa ja muissa kansainvälisissä järjestöissä.

Helsingissä 10 päivänä maaliskuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Pertti Salolainen /kok
jäsen. Eero Akaan-Penttilä /kok
Antti Kaikkonen /kesk
Antti Kalliomäki /sd
Ilkka Kanerva /kok
Timo Kaunisto /kesk
Kimmo Kiljunen /sd

Katri Komi /kesk
Annika Lapintie /vas
Elisabeth Naucclér /r
Aila Paloniemi /kesk
Ben Zyskowiec /kok
vjäs. Timo Kalli /kesk (osittain)
Kimmo Sasi /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Olli-Pekka Jalonen.